Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
HENRIK SAUGMANDSGAARD ØE IŠVADA,
pateikta 2019 m. vasario 28 d.[1]

Byla C-729/17

Europos Komisija
prieš

Graikijos Respubliką

„Valstybės įsipareigojimų neįvykdymas – Direktyva 2005/36/EB – Profesinių kvalifikacijų pripažinimas – Nacionalinės taisyklės dėl formalios kvalifikacijos įrodymų, gautų siekiant verstis mediatoriaus profesija, pripažinimo“

I. Įžanga

1. Pareikšdama ieškinį Europos Komisija Teisingumo Teismo prašo, pirma, konstatuoti, kad Graikijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal SESV 49 straipsnį, kuriuo draudžiami įsisteigimo laisvės apribojimai, taip pat Direktyvos 2006/123/EB dėl paslaugų vidaus rinkoje[2] 15 straipsnio 2 dalies b ir c punktus ir 3 dalį. Šiuo aspektu ji kaltina minėtą valstybę narę tuo, kad ji nepaisė nurodytų nuostatų ir apribojo teisinę formą, kurią turi turėti mediatorių profesinio rengimo įstaigos.

2. Antra, Komisija reikalauja, kad būtų konstatuota, jog Graikijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų nei pagal tą patį SESV 49 straipsnį, nei pagal Direktyvos 2005/36/EB dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo[3] 13, 14 straipsnius, 50 straipsnio 1 dalį ir VII priedą. Šiuo aspektu ji kaltina ją tuo, kad asmenų, pateikusių prašymus akredituoti siekiant vykdyti mediatoriaus veiklą, profesinės kvalifikacijos pripažinimo procedūrai buvo taikomi, pirma, papildomi šioje direktyvoje nenumatyti reikalavimai, susiję su reikalingų pažymėjimų turiniu, ir, antra, kompensacinės priemonės, prieš tai neįvertinus, ar yra potencialių esminių skirtumų, palyginti su nacionaliniu profesiniu rengimu, ir taip buvo pažeistas nediskriminavimo principas.

3. Teisingumo Teismo prašymu šioje išvadoje bus akcentuojami kaltinimai dėl nagrinėjamų Graikijos teisės aktų nesuderinamumo su Direktyva 2005/36[4], visų pirma atsižvelgiant į šios direktyvos ryšį su Direktyva 2008/52/EB[5].

1 Originalo kalba: prancūzų.

2 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (OL L 376, 2006, p. 36).

3 2005 m. rugsėjo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (OL L 255, 2005, p. 22) ir klaidų ištaisymai (OL L 271, 2007, p. 18; OL L 93, 2008, p. 28; OL L 33, 2009, p. 49; OL L 305, 2014, p. 115, ir OL L 276, 2015, p. 65).

4 Dėl tariamo nacionalinių teisės aktų nesuderinamumo su Direktyvos 2006/123 15 straipsniu ir SESV 49 straipsniu žr. generalinio advokato M. Szpunar išvadą šiuo metu nagrinėjamoje byloje *Komisija / Vokietija* (C-377/17).

5 2008 m. gegužės 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl tam tikrų mediacijos civilinėse ir komercinėse bylose aspektų (OL L 136, 2008, p. 3).

II. Teisinis pagrindas

A. Direktyva 2005/36

4. Direktyvos 2005/36 13 straipsnio „Pripažinimo reikalavimai“ 1 dalyje nurodyta:

„Jei įgyti reglamentuojamą profesiją ar ja užsiimti priimančiojoje valstybėje narėje leidžiama tik turint tam tikrą profesinę kvalifikaciją, tos valstybės narės kompetentinga institucija pareiškėjams, jeigu jie turi kompetencijas patvirtinantį dokumentą ar 11 straipsnyje nurodytos formalios kvalifikacijos įrodymą, kurio kita valstybė narė reikalauja iš asmens, norinčio įgyti teisę užsiimti ta profesija ir ja užsiimti jos teritorijoje, leidžia tą daryti tokiomis pačiomis sąlygomis, kokios taikomos jos piliečiams.

Kompetenciją patvirtinantys dokumentai arba formalios kvalifikacijos įrodymas turi būti išduoti valstybės narės kompetentingos institucijos, paskirtos pagal tos valstybės narės įstatymus ar kitus teisės aktus.“

5. Šios direktyvos 14 straipsnio „Kompensacinės priemonės“ 1, 4 ir 5 dalyse įtvirtinta:

„1. 13 straipsnis nedraudžia priimančiajai valstybei narei reikalauti, kad pareiškėjas užbaigtų ne ilgesnį kaip trejų metų adaptacijos laikotarpį arba atliktų tinkamumo testą, jei:

a) pareiškėjo baigtas rengimas apima iš esmės skirtingus dalykus nei tie, kurie nurodyti formalios kvalifikacijos įrodyme, kurio reikalauja priimančioji valstybė narė;

b) reglamentuojama profesija priimančiojoje valstybėje narėje apima vieną ar daugiau reglamentuojamos profesinės veiklos rūšių, kurių nėra atitinkamoje profesijoje pareiškėjo kilmės valstybėje narėje, ir dėl to reikalaujama atlikti rengimą, kuris apima iš esmės skirtingus dalykus nei tie, kurie nurodyti pareiškėjo kompetenciją patvirtinančiame dokumente ar formalios kvalifikacijos įrodyme.

<…>

4. Kai taikomos 1 ir 5 dalys, „iš esmės skirtingi dalykai“ – dalykai, kurių įgytos žinios, įgūdžiai ir kompetencijos yra būtini, norint užsiimti atitinkama profesija, ir kuriais atvykusiojo rengimas iš esmės skiriasi savo turiniu nuo priimančiojoje valstybėje narėje reikalaujamo rengimo.

5. 1 dalis taikoma tinkamai atsižvelgiant į proporcingumo principą. Visų pirma, jei valstybė narė ketina reikalauti, kad pareiškėjas užbaigtų adaptacinį laikotarpį arba atliktų tinkamumo testą, ji iš pradžių turi įsitikinti, ar pareiškėjo bet kokioje valstybėje narėje ar trečiojoje šalyje per profesinę patirtį arba visą gyvenimą trunkantį mokymąsi įgytos ir tuo tikslu oficialiai atitinkamos įstaigos patvirtintos žinios, įgūdžiai ir kompetencijos gali visiškai arba iš dalies kompensuoti 4 dalyje apibrėžtus iš esmės skirtingus dalykus.“

6. Minėtos direktyvos 50 straipsnio „Dokumentacija ir formalumai“ 1 dalyje nurodyta, kad „[j]ei priimančiosios valstybės narės kompetentingos institucijos sprendžia dėl prašymo leisti užsiimti reglamentuojama profesija pagal šią antraštinę dalį, tos institucijos gali reikalauti VII priede išvardytų dokumentų ir pažymėjimų <…>“.

7. Minėtas VII priedas „Dokumentai ir pažymėjimai, kurie gali būti reikalingi laikantis 50 straipsnio 1 dalies“, suformuluotas taip:

„1. Dokumentai

a) Konkretaus asmens tautybės [pilietybės] įrodymas.

b) Konkretaus asmens profesinę kompetenciją arba oficialią kvalifikaciją patvirtinančių dokumentų, suteikiančių teisę verstis konkrečia profesija, ir, kai taikoma, asmens profesinę patirtį patvirtinančių dokumentų kopijos.

   Priimančiosios valstybės narės kompetentingos institucijos gali paprašyti pareiškėją pateikti reikalingą informaciją apie jo mokymą, siekdama nustatyti, ar yra potencialių esminių skirtumų lyginant su tos valstybės mokymu, kaip nustatyta 14 straipsnyje. <…>

c) 16 straipsnyje minėtais atvejais pažymėjimas apie veiklos pobūdį ir trukmę, kurį išdavė kilmės valstybės narės arba valstybės narės, iš kurios užsienio pilietis atvyko, kompetentinga institucija ar įstaiga.

<…>“

B. Graikijos teisė

1. Įstatymas Nr. 3898/2010

8. Įstatymu Nr. 3898/2010[6] perkeliama Direktyva 2008/52.

9. Šio įstatymo 6 straipsnio „Akreditavimo įstaigos“ 1 ir 3 dalyse nurodyta:

„1. „Mediatorių akreditavimo komisija“ sudaroma prižiūrint Teisingumo, skaidrumo ir žmogaus teisių ministerijai [ir yra] įgaliota, be kita ko, <…> akredituoti kandidatus į mediatorius <…>

3. Akredituojant kandidatus į mediatorius laikomi egzaminai vertinimo komisijoje, kurią sudaro 1 dalyje minėtos komisijos du nariai, paskirti jos pirmininko, ir teisėjas, kuris <…> pirmininkauja tai vertinimo komisijai. Vertinimo komisija patikrina, ar kandidato turimos žinios, kompetencija ir profesinis parengimas, baigtas 5 straipsnyje nurodytose profesinio rengimo įstaigose, yra pakankami tam, kad jis galėtų teikti mediacijos paslaugas; jos sprendimas turi būti tinkamai motyvuotas ir pateiktas raštu. <…>“

10. Pagal minėto įstatymo 7 straipsnio 2 dalies a punktą „teisingumo, skaidrumo ir žmogaus teisių ministras <…> apibrėžia konkrečias mediatorių akreditavimo sąlygas ir akreditavimo pažymėjimo, kurį mediatoriai gavo kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje, pripažinimo procedūrą. Šiam pripažinimui, taip pat laikinam ar galutiniam akreditavimo panaikinimui taikoma 6 straipsnio 1 dalyje nurodytos komisijos išankstinio pritarimo sąlyga“. Šio 6 straipsnio 5 dalyje, be kita ko, numatyta, kad minėtas ministras įsakymu „išsamiai nustato kandidatų į mediatorius egzaminavimo vertinimo komisijoje tvarką, kriterijus ir sąlygas“.

6 Mediacijos civilinėse ir komercinėse bylose įstatymas (FEK A’ 211/16.12.2010).

11. To paties įstatymo 14 straipsnis buvo iš dalies pakeistas įstatymo galią turinčiu 2012 m. gruodžio 4 d. aktu[7], kuriuo į jį buvo įtraukta 2 dalis; toje dalyje numatyta, kad „[g]alima pripažinti mediatoriaus akreditavimo pažymėjimą, kurį užsienio profesinio rengimo įstaiga išdavė baigus profesinio rengimo kursus Graikijoje, jei šis pažymėjimas buvo gautas ne vėliau kaip dieną, kai Įstatymo Nr. 3898/2010 5 straipsnyje nurodytos viena ar kelios profesinio rengimo įstaigos gavo leidimą ir pradėjo veiklą, ir bet kuriuo atveju ne vėliau kaip 2012 m. gruodžio 31 d.“

2. Iš dalies pakeistas Ministro įsakymas Nr. 109088

12. 2011 m. gruodžio 12 d. Ministro įsakymo Nr. 109088[8], iš dalies pakeisto 2012 m. gruodžio 20 d. Įsakymu Nr. 107309[9] (toliau – iš dalies pakeistas Ministro įsakymas Nr. 109088), vienintelio straipsnio A skyriaus 1, 2 ir 5 dalys suformuluotos taip:

„A. Nustatoma tokia mediatorių akreditavimo pažymėjimų, kuriuos išdavė užsienio profesinio rengimo įstaiga, pripažinimo tvarka:

Akredituoto mediatoriaus pažymėjimus, kuriuos išdavė užsienio profesinio rengimo įstaiga, mediatorių akreditavimo komisija pripažįsta lygiaverčiais, laikydamasi tokios procedūros:

1. Suinteresuotieji asmenys pateikia prašymą pripažinti akredituoto mediatoriaus pažymėjimą.

<…>

2. Kartu su prašymu pateikiami šie patvirtinamieji dokumentai:

<…>

c) mediatorių akreditavimo komisijai skirtas profesinio rengimo įstaigos pažymėjimas, numatytas Įstatymo Nr. 3898/2010 6 straipsnio 1 dalyje ir patvirtinantis:

   aa) bendrą profesinio rengimo valandų skaičių,

   bb) išklausytus dalykus,

   cc) profesinio rengimo vietą,

   dd) dalyvių skaičių,

   ee) mokytojų skaičių ir kvalifikaciją,

   ff) kandidatų egzaminavimo ir vertinimo procedūrą, taip pat šių procedūrų vientisumą užtikrinančias sąlygas.

<…>

7 Įstatymo galią turintis aktas, susijęs su skubių klausimų, priklausančių Finansų ministerijos, Plėtros, konkurencijos, infrastruktūros, transporto ir tinklų ministerijos, Švietimo ir religinių reikalų ministerijos, Kultūros ir sporto ministerijos, Aplinkos, energijos ir klimato kaitos reikalų ministerijos, Darbo, socialinės apsaugos ir socialinės pagalbos ministerijos, Teisingumo, skaidrumo ir žmogaus teisių ministerijos, Administracinės reformos ir elektroninio valdymo ministerijos kompetencijai, reglamentavimu, ir kitos nuostatos (FEK A’ 237/5.12.2012).

8 FEK B’ 2824/14.12.2011.

9 FEK B’ 3417/21.12.2012.

5. Mediatorių akreditavimo komisija patvirtina akreditavimo pažymėjimo lygiavertiškumą, jei šį pažymėjimą išdavė pripažinta užsienio įstaiga, o suinteresuotasis asmuo gali įrodyti, kad bent tris kartus dalyvavo mediacijos procedūrose kaip mediatorius, mediatoriaus padėjėjas arba vienos iš šalių konsultantas. Komisija, pasinaudodama savo diskrecija, gali paprašyti suinteresuotojo asmens išlaikyti papildomą egzaminą, be kita ko, kai jo profesinį rengimą Graikijoje organizavo užsienio įstaiga.

Kiek tai susiję su užsienyje gauto arba pripažintos užsienio profesinio rengimo įstaigos baigus Graikijoje organizuotus kursus išduoto akreditavimo pažymėjimo lygiavertiškumo pripažinimu, mediatorių akreditavimo komisija gali pripažinti akreditacijos pažymėjimo lygiavertiškumą, net jei suinteresuotasis asmuo neįrodo, kad bent tris kartus dalyvavo mediacijos procedūrose kaip mediatorius, mediatoriaus padėjėjas arba vienos iš šalių konsultantas, jei iš visų suinteresuotojo asmens bylos dokumentų aiškiai matyti, kad jis yra baigęs tęstinio profesinio rengimo kursą ir nuolat verčiasi mediacijos veikla, o šis pažymėjimas buvo gautas ne vėliau kaip 2012 m. gruodžio 31 d.“

3. Įstatymas Nr. 4512/2018

13. Įstatymas Nr. 4512/2018, kuriame yra II skyrius „Mediacijos taisyklės“, paskelbtas 2018 m. sausio 17 d.[10]

14. Šio įstatymo 188 straipsnio „Mediatorių kvalifikacija“ 1 dalyje numatyta, kad „[m]ediatoriai turi: a) turėti [šalies] aukštojo mokslo diplomą arba lygiavertį užsienio diplomą; b) baigti profesinio rengimo kursą Centrinės mediacijos komisijos pripažintoje mediatorių profesinio rengimo įstaigoje arba turėti kitos Europos Sąjungos valstybės narės išduotą akreditavimo pažymėjimą; c) būti pastarosios akredituoti ir įrašyti į Teisingumo, skaidrumo ir žmogaus teisių ministerijos tvarkomą mediatorių registrą. Jei [šalies] aukštojo mokslo ar lygiaverčio užsienio diplomo turėtojas taip pat turi sustiprintų studijų magistro diplomą arba doktorantūros studijų diplomą, kurį išdavė užsienio aukštojo mokslo įstaiga, kuri specializuojasi mediacijos srityje, norėdamas gauti akreditaciją jis neturi baigti kursų mediatorius rengiančioje profesinio rengimo įstaigoje arba laikyti egzaminų. Joks teisėjo pareigas ėjęs asmuo negali verstis mediatoriaus profesija.“

15. Minėto įstatymo 202 straipsnio „Mediatorių akreditavimas“ 1 dalyje įtvirtinta, kad „[i]šlaikius egzaminus, Centrinė mediacijos komisija akredituoja mediatorius ir įrašo juos į 203 straipsnio 2 dalyje numatytą registrą <…>“.

16. To paties įstatymo 203 straipsnio „Visuomenės informavimas. Registras“ 6 dalyje numatyta, kad „[b]et kuris kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje akredituotas mediatorius, jei yra laikomasi toje valstybėje narėje teisėtą vertimąsi mediatoriaus profesija reglamentuojančių nuostatų, jo prašymu gali būti įtrauktas į mediatorių registrą <…> Prie prašymo turi būti pridėti patvirtinamieji dokumentai, reikalingi jo mediatoriaus statusui įrodyti, o Centrinei mediacijos komisijai patikrinus ir patvirtinus šiuos dokumentus jis įtraukiamas į registrą. Ši komisija išnagrinėja suinteresuotojo asmens pateiktų dokumentų teisėtumą, panaudodama tam bet kokias, jos nuomone, tinkamas priemones.“

17. Įstatymo Nr. 4512/2018 205 straipsnyje numatyta, kad „[n]uo šio įstatymo įsigaliojimo dienos bet kokia priešinga nuostata, kitaip reglamentuojanti mediacijos klausimus, netenka galios. Įstatymo Nr. 3898/2010 1 straipsnio nuostatos galioja toliau“. Įstatymo Nr. 4512/2018 206 straipsnyje taip pat nurodyta, kad „[š]is II skyrius įsigalioja nuo jo paskelbimo vyriausybės oficialiajame leidinyje dienos <…>“

10 Įstatymas dėl ekonominio pritaikymo programos struktūrinių reformų įgyvendinimo taisyklių ir kitų nuostatų (FEK A’ 5/17.1.2018), konkrečiai 178–206 straipsniai.

III. Ikiteisminė procedūra ir procesas Teisingumo Teisme

18. Gavusi skundą dėl Įstatymo Nr. 3898/2010 ir iš dalies pakeisto Ministro įsakymo Nr. 109088 suderinamumo su direktyvomis 2005/36, 2006/123 ir 2008/52 Komisija 2013 m. liepos 11 d. laišku paprašė Graikijos Respublikos pateikti informacijos apie mediatorių profesinį rengimą Graikijoje.

19. Nepatenkinta gautu atsakymu 2014 m. liepos 11 d. Komisija išsiuntė Graikijos Respublikai oficialų pranešimą, kuriame paragino ją pateikti savo pastabas ir dėl Direktyvos 2005/36 13 ir 14 straipsnių, ir dėl Direktyvos 2006/123 15 straipsnio 2 dalies b ir c punktų pažeidimo.

20. Kadangi gautas atsakymas jos taip pat netenkino, 2015 m. gegužės 29 d. Komisija išsiuntė papildomą oficialų pranešimą, kuriame patvirtino savo ankstesnę nuomonę ir išreiškė susirūpinimą dėl Graikijos teisės aktų nesuderinamumo su Direktyvos 2005/36 50 straipsniu ir VII priedu, taip pat su SESV 45 ir 49 straipsniuose įtvirtintu nediskriminavimo principu.

21. Kadangi Komisija nebuvo įtikinta, kad Graikijos Respublikos atsakyme pateikti argumentai pagrįsti, ji išsiuntė jai pagrįstą nuomonę; ši nuomonė buvo gauta 2016 m vasario 26 d.[11] Joje nurodyta, kad, *pirma*, apribodama *mediatorius rengiančių įstaigų teisinę formą* tik pelno nesiekiančiomis asociacijomis, kurias, kaip nustatyta Įstatyme Nr. 3898/2010 ir Prezidento dekrete Nr. 123/2011[12], turi sudaryti bent viena Graikijos advokatų asociacija ir bent viena profesinė asociacija, Graikijos Respublika neįvykdė su įsisteigimo laisve susijusių įsipareigojimų pagal SESV 49 straipsnį, Direktyvos 2006/123 15 straipsnio 2 dalies b ir c punktus ir 3 dalį. *Antra*, nustačiusi *akademinių kvalifikacijų pripažinimo* procedūrai papildomus reikalavimus dėl pažymėjimų turinio ir kompensacines priemones, prieš tai neįvertinus, ar yra esminių skirtumų, taip pat palikusi galioti diskriminacines nuostatas, pagal kurias mediatoriaus akreditacijos prašantys asmenys[13] privalo įrodyti, kad bent tris kartus dalyvavo mediacijos procedūroje, Graikijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal SESV 45 ir 49 straipsnius, Direktyvos 2005/36 13, 14 ir 50 straipsnius ir VII priedą.

22. 2016 m. gegužės 10 d. rašte Graikijos Respublika nesutiko su kaltinimais dėl įsipareigojimų neįvykdymo. *Viena vertus*, ji nurodė, kad mediacija yra į viešosios valdžios funkcijų vykdymą, konkrečiai – į teisingumo vykdymą, patenkanti veikla, todėl jai taikoma SESV 51 straipsnio pirmoje pastraipoje numatyta išimtis, ir kad pagal Direktyvos 2008/52 nuostatas taip pat leidžiama laikyti, kad bendrasis interesas gali pateisinti priemones, kuriomis ribojama įsisteigimo laisvė ir laisvas paslaugų teikimas. *Kita vertus*, ji tvirtino: iš kitoje valstybėje narėje profesinę kvalifikaciją įgijusių mediatorių nebuvo atimta galimybė dirbti pagal šią profesiją, nes pagal ginčijamas nuostatas šių asmenų kompetenciją buvo leidžiama pripažinti remiantis jų tęstinį profesinį rengimą patvirtinančiais dokumentais, o ne atsižvelgiant į minėtą patirties kriterijų.

23. Komisija nepritarė tokiems teiginiams ir pagal SESV 258 straipsnį 2017 m. gruodžio 22 d. aktu (jis buvo gautas 2018 m. sausio 4 d.) pareiškė šį ieškinį, siekdama, kad būtų konstatuotas jos pagrįstoje nuomonėje nurodytas įsipareigojimų neįvykdymas[14].

11 Patikslinu, kad ieškinyje nurodyta „vasario 16 d.“, tačiau iš prie jo pridėtų dokumentų aišku, kad pagrįsta nuomonė buvo parengta 2016 m. vasario 25 d. ir gauta kitą dieną.

12 Prezidento dekretas, kuriame apibrėžiamos mediatorių civilinėse ir komercinėse bylose profesinio rengimo įstaigų licencijavimo ir veiklos sąlygos (FEK A’ 255/9.12.2011). Pagal jo 1 straipsnio 1 dalį „[m]ediatorių profesinio rengimo įstaiga <…> gali būti pelno nesiekianti asociacija, kurią sudaro bent viena advokatų asociacija ir bent viena šalies profesinė asociacija ir kuri vykdo veiklą remdamasi leidimu, kurį išdavė Teisingumo, skaidrumo ir žmogaus teisių ministerijos Teismų administracijos generalinio direktorato advokatų ir antstolių (teismo pareigūnų) profesijos tarnyba (Įstatymo Nr. 3898/2010 5 straipsnio 1 dalis)“.

13 Kalbant konkrečiau, šiuo klausimu Komisijos ieškinyje turimi omenyje akreditacijos prašantys asmenys, kurie turi užsienyje gautus arba pripažintos užsienio profesinio rengimo įstaigos baigus Graikijoje organizuotus kursus išduotus akreditavimo pažymėjimus.

14 Žr. šios išvados 21 punktą. Reikia patikslinti, kad nurodant ieškinio teisinius pagrindus buvo paminėtas tik SESV 49 straipsnis, o SESV 45 straipsnis buvo papildomai nurodytas pagrįstoje nuomonėje.

24. Atsiliepime į ieškinį Graikijos Respublika paprašė atmesti šį ieškinį ir nurodė, kad Įstatymas Nr. 3898/2010 ir Prezidento dekretas Nr. 123/2011 buvo panaikinti Įstatymu Nr. 4512/2018, todėl ginčijamų nacionalinių taisyklių nebeliko.

25. Dublike Komisija pakartojo ieškinyje pateiktus kaltinimus ir argumentus ir teigė, be kita ko, kad, pareiškus šį ieškinį, Įstatymu Nr. 4512/2018 padaryti pakeitimai neturi lemiamos reikšmės tam, kad būtų įvykdyti nurodyti įsipareigojimai.

26. Triplike Graikijos Respublika pateikė paaiškinimų dėl Įstatymu Nr. 4512/2018 įtvirtintos tvarkos ir paprašė atmesti ieškinį.

27. Per 2018 m. gruodžio 6 d. posėdį Graikijos Respublika ir Komisija pateikė žodines pastabas.

IV. Analizė

A. Dėl šiame ieškinyje ginčijamų nacionalinių nuostatų

28. Prieš nagrinėjant Komisijos kaltinimų dėl įsipareigojimų, kylančių iš Direktyvos 2005/36, neįvykdymo, kuriuo kaltinama Graikijos Respublika [15], pagrįstumą, reikia nustatyti *šio ieškinio apimtį* ir identifikuoti jame ginčijamas nacionalines nuostatas.

29. Iš tiesų savo ieškinyje Komisija apibrėžė šioje byloje taikomus nacionalinės teisės aktus, paminėdama, visų pirma, Įstatymo Nr. 3898/2010 ir iš dalies pakeisto Ministro įsakymo Nr. 109088 [16] redakcijas, taikytinas šio ieškinio pareiškimo dieną [17].

30. Graikijos Respublika savo atsiliepime į ieškinį tvirtino, kad įsigaliojus Įstatymui Nr. 4512/2018, reglamentuojančiam, be kita ko, mediatoriaus profesiją, visos ieškinyje nurodytos nacionalinės taisyklės buvo panaikintos ir pakeistos Sąjungos teisę atitinkančiomis nuostatomis, todėl Komisijos pateikti kaltinimai „nuo tol neteko prasmės“. Ji, be kita ko, tvirtino, pirma, kad „priėmus Įstatymo Nr. 4512/2018 nuostatas išnyko <…> mediatoriaus akreditacijos prašantiems asmenims, kurie turi užsienyje gautus arba pripažintos užsienio profesinio rengimo įstaigos išduotus akreditavimo pažymėjimus, nustatyta pareiga bent tris kartus dalyvauti mediacijos procedūrose“ ir, antra, kad šiomis nuostatomis buvo pakeistos įrašymo į Graikijos mediatorių registrą sąlygos [18]. Ji pakartojo šiuos argumentus savo triplike [19].

31. Konkrečiai dėl nurodyto Direktyvos 2005/36 pažeidimo Komisija dublike pažymėjo, pirma, kad jos ieškinyje pateikti kaltinimai nebuvo nepagrįsti ir, antra, kad reikėtų pasiaiškinti dėl tam tikrų Įstatymo Nr. 4512/2018 nuostatų turinio ir dėl galimo tolesnio ankstesnių taisyklių galiojimo [20]. Ji pridūrė, kad bet kuriuo atveju jos ieškinyje nurodytos pažeidimo, kurį, anot jos, lėmė ankstesnis reglamentavimas, aplinkybės buvo pateiktos „atsižvelgiant į“ atsakovės paminėtą „naują reglamentavimą“.

15 Pagrįstumas, kuris bus išnagrinėtas šios išvados 39 ir paskesniuose punktuose.

16 Man atrodo, kad iš dalies pakeisto Ministro įsakymo Nr. 109088 priėmimas išplaukia visų pirma iš Įstatymo Nr. 3898/2010 7 straipsnio 2 dalies a punkto formuluotės.

17 Patikslinu, kad Komisija taip pat mini Prezidento dekretą Nr. 123/2011, tačiau šis teisės aktas nepaminėtas ieškinio dėl įsipareigojimų neįvykdymo dalyje, dėl kurios pateikiama ši išvada (žr. šios išvados 3 punktą).

18 Šiuo klausimu Graikijos Respublika nurodo, kad Įstatymu Nr. 4512/2018 buvo siekiama „sustiprinti kandidatų į mediatorius profesinį rengimą nustatant reikalavimus, būtinus, kad atsirastų galimybė baigti mediatorių profesinio rengimo kursus. [Suinteresuotieji asmenys turi] turėti šalies aukštojo mokslo įstaigos išduotą diplomą arba užsienio diplomą, kuris pripažįstamas lygiaverčiu be įpareigojimo turėti dalyvavimo mediacijos procedūroje patirties“. Ji priduria, kad „[šio] įstatymo 203 straipsnio 6 dalyje numatyta galimybė įsirašyti į mediatorių ir kitoje valstybėje narėje akredituotų mediatorių registrą laikantis valstybėje narėje numatytų nuostatų, kad būtų teisėtai verčiamasi mediatoriaus profesija“.

19 Šiame triplike nurodyta, kad „[iki] Įstatymo Nr. 4512/2018 [išleisti] ministro įsakymai dėl mediacijos jam įsigaliojus neteko galios“.

20 Komisija teigia, kad konkrečiai iš šio įstatymo 205 straipsnio ir 188 straipsnio 1 dalies a ir b punktų nėra aišku, ar visos jos ieškinyje ginčijamos nacionalinės taisyklės buvo panaikintos. Todėl nepaisant to, kad atitinkamas teisės aktas buvo pakeistas, įsipareigojimai toliau nebuvo vykdomi.

32. Per žodinę šio proceso dalį šalys iš esmės pakartojo savo pozicijas. Konkrečiai kalbant, Graikijos Respublika tvirtino, kad Įstatymo Nr. 4512/2018 205 straipsniu, kuris, Komisijos nuomone, suformuluotas netiksliai, buvo panaikintos visos ankstesnės su mediacija susijusios nuostatos, kurių sąrašas buvo sudarytas remiantis Graikijos Parlamento archyvuose esančiais posėdžių protokolais. Be to, Komisija pažymėjo, kad Direktyva 2005/36 grindžiami kaltinimai, kuriuos ji suformulavo dėl ieškinyje nurodytų nacionalinių nuostatų, buvo pateikti ir dėl Įstatymo Nr. 4512/2018 nuostatų, taip pat paaiškino, kad, jos nuomone, tos nuostatos nelabai skyrėsi nuo ankstesnio reglamentavimo nuostatų.

33. Šiuo klausimu, *pirma*, pažymėsiu, kad Graikijos Respublika oficialiai nepareiškė prieštaravimo, grindžiamo šio ieškinio dėl įsipareigojimų neįvykdymo nepriimtinumu. Tačiau Teisingumo Teismas gali *savo iniciatyva* nagrinėti, ar SESV 258 straipsnyje numatytos tokio ieškinio pareiškimo sąlygos įvykdytos. Konkrečiai kalbant, pagal suformuotą jurisprudenciją iš Teisingumo Teismo procedūros reglamento 120 straipsnio matyti, kad pagrindinės teisinės aplinkybės, kuriomis grindžiamas ieškinys, ieškinio tekste turi būti išdėstytos nuosekliai ir suprantamai, o jame nurodyti reikalavimai turi būti suformuluoti nedviprasmiškai, kad būtų galima tiksliai įvertinti Sąjungos teisės pažeidimo, kuriuo kaltinama, apimtį; tai būtina tam, kad atitinkama valstybė narė galėtų veiksmingai pasinaudoti gynybos priemonėmis, o Teisingumo Teismas – tinkamai vykdyti savo kontrolę [21].

34. *Antra*, primenu, jog ne kartą buvo nuspręsta, kad įsipareigojimų neįvykdymas turi būti vertinamas atsižvelgiant į padėtį valstybėje narėje *pasibaigus pagrįstoje nuomonėje nustatytam terminui*, todėl, vertindamas šio įsipareigojimų neįvykdymo realumą, Teisingumo Teismas neatsižvelgia į vėlesnius pakeitimus. Taigi valstybės atsakovės argumentai turi būti atmesti, jei yra susiję su teisės aktų pakeitimais, padarytais pasibaigus minėtam terminui [22]. Be to, ieškinio dėl įsipareigojimų neįvykdymo, susijusio su nacionaliniu reglamentavimu, kuris minėtą termino pabaigos dieną, kuri vienintelė yra svarbi vertinant ieškinio priimtinumą, ir toliau sukelia teisinių pasekmių, dalykas neišnyko. Iš tiesų tais atvejais, kai po šios datos įsipareigojimai įvykdomi, suinteresuotumas ieškiniu toliau lieka, visų pirma, siekiant nustatyti atsakomybės, kuri gali kilti valstybei narei dėl to, kad nebuvo vykdomi įsipareigojimai asmenims, įgyjantiems teisių dėl šio įsipareigojimų neįvykdymo, pagrindą [23].

35. Nagrinėjamu atveju Įstatymo Nr. 4512/2018 II skyriaus nuostatos, kuriomis remiasi Graikijos Respublika, įsigaliojo 2018 m. sausio 17 d. [24], t. y. pasibaigus pagrįstoje nuomonėje nustatytam terminui, konkrečiai 2016 m. balandžio 26 d. [25], ir net jau po to, kai buvo pareikštas šis ieškinys, konkrečiai 2018 m. sausio 4 d. Kadangi minėto termino pabaigos dieną nurodyti įsipareigojimai tikrai nebuvo įvykdyti, tai, kad po šios datos Komisijos ginčijamos nuostatos buvo iš dalies pakeistos, nereiškia, kad išnyko šio ieškinio dalykas. Todėl, manau, nėra būtina išsiaiškinti, ar Įstatymu Nr. 4512/2018 buvo panaikintos visos ieškinyje nurodytos Graikijos teisės nuostatos, nes šis klausimas bet kuriuo atveju neturi reikšmės ieškinio, kiek jis su jomis susijęs, priimtinumui.

21 Žr., be kita ko, 2010 m spalio 14 d. Sprendimą *Komisija / Austrija* (C-535/07, EU:C:2010:602, 42 punktas), 2012 m. gruodžio 19 d. Sprendimą *Komisija / Italija* (C-68/11, EU:C:2012:815, 49-54 punktai) ir 2017 m. balandžio 5 d. Sprendimą *Komisija / Bulgarija* (C-488/15, EU:C:2017:267, 50 punktas).

22 Žr., be kita ko, 2011 m. liepos 28 d. Sprendimą *Komisija / Belgija* (C-133/10, nepaskelbtas Rink., EU:C:2011:527, 31–39 punktai), 2012 m. spalio 25 d. Sprendimą *Komisija / Portugalija* (C-557/10, EU:C:2012:662, 24 ir 25 punktai), 2014 m. rugsėjo 4 d. Sprendimą *Komisija / Prancūzija* (C-237/12, EU:C:2014:2152, 52–55 punktai), 2014 m. gruodžio 18 d. Sprendimą *Komisija / Jungtinė Karalystė* (C-640/13, nepaskelbtas Rink., EU:C:2014:2457, 41–44 punktai) ir 2017 m. gegužės 4 d. Sprendimą *Komisija / Liuksemburgas* (C-274/15, EU:C:2017:333, 41, 47 ir 48 punktai).

23 Žr., be kita ko, 2008 m. balandžio 10 d. Sprendimą *Komisija / Italija* (C-442/06, EU:C:2008:216, 42 punktas), 2011 m. balandžio 7 d. Sprendimą *Komisija / Portugalija* (C-20/09, EU:C:2011:214, 31–42 punktai) ir 2015 m. balandžio 23 d. Sprendimą *Komisija / Bulgarija* (C-376/13, nepaskelbtas Rink., EU:C:2015:266, 43 ir 45 punktai).

24 Minėtos nuostatos (jų ištraukos cituojamos šios išvados 13 ir paskesniuose punktuose) įsigaliojo šio įstatymo paskelbimo dieną, kaip numatyta jo 206 straipsnyje.

25 Pažymėtina, kad iš dokumentų, pridėtų prie ieškinio, aišku, jog Komisija Graikijos Respublikai buvo nustačiusi dviejų mėnesių terminą inkriminuojamam įsipareigojimų neįvykdymui pašalinti, skaičiuojamą nuo pagrįstos nuomonės gavimo dienos; ši nuomonė buvo gauta 2016 m. vasario 26 d.

36. *Trečia*, iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad jei nacionalinis reglamentavimas, ginčijamas per procedūrą dėl įsipareigojimų neįvykdymo, buvo iš dalies pakeistas pasibaigus pagrįstoje nuomonėje nustatytam terminui, turi būti laikoma, kad *Komisija nekeičia savo ieškinio dalyko*, jei pareiškia kaltinimus dėl ankstesnių nuostatų ir nuostatų, priimtų po atliktos reformos, tačiau *su sąlyga*, jog yra įrodyta, kad abiejų teisės aktų versijų turinys iš esmės yra tapatus, todėl per ikiteisminę procedūrą ginčijamais teisės aktais įtvirtinta sistema iš esmės *liko galioti*[26].

37. Šiuo atveju manau, kad tiek rašytiniams, tiek žodiniams argumentams, kuriuos Komisija Teisingumo Teismui pateikė dėl Įstatymo Nr. 4512/2018 nuostatų, trūksta aiškumo ar net būdingas tam tikras dviprasmiškumas. Iš tiesų Komisija pažymėjo, kad ketino pareikšti Direktyva 2005/36 grindžiamus kaltinimus ne tik dėl ieškinyje nurodyto nacionalinio reglamentavimo, bet ir dėl Įstatymo Nr. 4512/2018, tačiau nepatikslino, kiek šio įstatymo turinys sutampa su ankstesniu reglamentavimu, taigi taip pat prieštarauja minėtai direktyvai, nes paprasčiausiai išreiškė kelias abejones tuo klausimu[27]. Vis dėlto manau, kad toks elgesys neatitinka minėtos jurisprudencijos, susijusios su aiškumu ir tikslumu, kurių reikalaujama iš Komisijos kaltinimų, kai ji siekia, kad valstybė narė būtų nubausta už Sąjungos teisėje nustatytų įsipareigojimų neįvykdymą[28], o Teisingumo Teismas neturi taisyti ieškovės trūkumų, jei ši netenkina šių reikalavimų[29].

38. Galiausiai reikia pažymėti: kadangi Komisijos ieškinyje nurodytos Graikijos teisės nuostatos[30] nebuvo panaikintos iki pagrįstoje nuomonėje nustatyto termino pabaigos, manau, kad šis ieškinys dėl įsipareigojimų neįvykdymo negali būti laikomas neturinčiu dalyko, taigi turėtų būti pripažintas priimtinu, kiek jis su jomis susijęs. Vis dėlto manau, kad ieškinyje išdėstytus kaltinimus dėl Įstatymo Nr. 4512/2018 nuostatų Komisija nepakankamai pagrindė, kad Teisingumo Teismas galėtų į juos atsižvelgti, bent jau tiek, kiek tai susiję su Direktyvos 2005/36 pažeidimu, todėl, mano nuomone, nurodyto įsipareigojimų neįvykdymo nereikia vertinti atsižvelgiant į šias naujas nuostatas.

B. Dėl įsipareigojimų, kylančių iš Direktyvos 2005/36, neįvykdymo

39. Atsižvelgdamas į atitinkamus šio proceso šalių argumentus, pirmiausia išnagrinėsiu, ar ginčijamas Graikijos reglamentavimas patenka į Direktyvos 2005/36 dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo materialiąją taikymo sritį, atkreipdamas ypatingą dėmesį į šios direktyvos ryšį su Direktyva 2008/52[31], turint omenyje ribotą šios išvados dalyką[32] (1 dalis). Kadangi Direktyva 2005/36, mano nuomone, turėtų būti pripažinta taikytina šiuo aspektu, toliau reikės nustatyti, ar minėtas reglamentavimas ją atitinka (2 dalis).

26 Šiuo klausimu žr. 2005 m. rugsėjo 22 d. Sprendimą *Komisija / Belgija* (C-221/03, EU:C:2005:573, 38 ir paskesni punktai), 2006 m. sausio 10 d. Sprendimą *Komisija / Vokietija* (C-98/03, EU:C:2006:3, 27 punktas), 2013 m. kovo 21 d. Sprendimą *Komisija / Prancūzija* (C-197/12, nepaskelbtas Rink., EU:C:2013:202, 26 punktas) ir 2014 m. rugsėjo 4 d. Sprendimą *Komisija / Vokietija* (C-211/13, nepaskelbtas Rink., EU:C:2014:2148, 24 punktas).

27 Komisijos dublike ir per posėdį.

28 Be 21 išnašoje minėtų sprendimų, žr. generalinio advokato N. Jääskinen išvadą byloje *Komisija / Estija* (C-39/10, EU:C:2011:770, 32 ir paskesni punktai).

29 Kadangi, kiek tai susiję su ieškinio esme, Komisija turi įrodyti inkriminuojamą įsipareigojimų neįvykdymą ir pateikti Teisingumo Teismui argumentus, reikalingus šio įsipareigojimų neįvykdymo faktui ir jo apimčiai patikrinti, ir negali remtis jokia prezumpcija (žr., be kita ko, 2015 m. spalio 29 d. Sprendimo *Komisija / Belgija*, C-589/14, nepaskelbtas Rink., EU:C:2015:736, 28 ir 32 punktus, 2017 m. birželio 29 d. Sprendimo *Komisija / Portugalija*, C-126/15, EU:C:2017:504, 70 ir 80 punktus ir 2018 m. balandžio 12 d. Sprendimo *Komisija / Danija*, C-541/16, EU:C:2018:251, 25 punktą).

30 Konkrečiai, Įstatymo Nr. 3898/2010 ir iš dalies pakeisto Ministro įsakymo Nr. 109088 nuostatos, kiek tai susiję su kaltinimais dėl Direktyvos 2005/36 pažeidimo.

31 Graikijos Respublika Direktyvos 2008/52 (dėl tam tikrų mediacijos civilinėse ir komercinėse bylose aspektų) nuostatomis taip pat (ir net daugiausia) rėmėsi gindamasi nuo Komisijos suformuluoto pirmojo kaltinimo, grindžiamo įsipareigojimais pagal SESV 49 straipsnį (dėl įsisteigimo laisvės) ir Direktyvos 2006/123 (dėl paslaugų vidaus rinkoje) 15 straipsnį. Priminsiu, kad vis dėlto šis kaltinimas nėra šios išvados dalykas (žr. jos 1 ir 3 punktus).

32 Ieškinyje nurodyta, kad nesutikdama su Direktyvos 2005/36 taikymu Graikijos Respublika taip pat rėmėsi dviem kitais argumentais: vienas grindžiamas SESV 51 straipsnio pirma pastraipa (joje numatyta įsisteigimo laisvės išimtis, taikoma veiklai, kuri valstybėje yra susijusi su viešosios valdžios funkcijų vykdymu), o kitas – tuo, kad ji dar nepaskyrė nacionalinės institucijos, įgaliotos Graikijoje pripažinti mediatorių profesinę kvalifikaciją (pavyzdžiui, numatytos minėtos direktyvos 56 straipsnio 3 dalyje). Vis dėlto šie du argumentai nebus nagrinėjami šioje išvadoje.

1. Dėl Direktyvos 2005/36 taikymo, ypač atsižvelgiant į Direktyvą 2008/52

40. Pirmiausia pažymėsiu, jog man atrodo, kad Direktyvos 2005/36 taikymo klausimas, ypač siejamas su Direktyvos 2008/52 turiniu, iš esmės buvo iškeltas ikiteisminėje stadijoje, net jei šis klausimas minėtas dokumente, kuriuo buvo kreiptasi į Teisingumo Teismą [33].

41. Savo ieškinyje Komisija tvirtina, kad atsakydamos į pagrįstą nuomonę Graikijos valdžios institucijos suabejojo Direktyvos 2005/36 taikymu, teigdamos, kad mediatoriaus profesijos pripažinimas „reglamentuojama profesija“ galėtų „priklausyti nuo Direktyvos 2005/36 ir vėlesnės Direktyvos 2008/52 santykio“.

42. *Iš pradžių* atkreipsiu dėmesį į tai, jog iš ieškinio aiškiai matyti, kad Graikijos valdžios institucijos neginčijo Komisijos teiginių, kad mediatoriaus profesija Graikijoje yra „reglamentuojama profesija“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2005/36 3 straipsnio 1 dalies a punktą. Graikijos Respublika neužginčijo šios nuomonės Teisingumo Teisme. Be to, tokie samprotavimai, mano nuomone, yra teisingi dėl šių priežasčių.

43. Iš minėtos nuostatos teksto [34] ir su ja susijusios Teisingumo Teismo jurisprudencijos [35] matyti, kad ši sąvoka apima profesinę veiklą, kuri, kiek tai susiję su teisei užsiimti profesija ir vertimuisi ja taikomomis sąlygomis, tiesiogiai arba netiesiogiai reglamentuojama nacionalinės teisės nuostatomis, pagal kurias reikalaujama turėti konkrečią profesinę kvalifikaciją, atitinkančią profesinį rengimą, kuris buvo specialiai organizuotas siekiant parengti šią kvalifikaciją turinčius asmenis, galinčius vykdyti konkrečią profesinę veiklą. Graikijoje reglamentuojama mediatoriaus profesija iš tiesų tenkina šiuos kriterijus, nes teisei ja verstis taikomas reikalavimas baigti tinkamo profesinio rengimo kursą ir įgyti profesinę kvalifikaciją ir dokumentą, kurie leistų verstis būtent šia profesija, visų pirma, kaip numatyta Įstatymo Nr. 3898/2010 6 straipsnio 1 ir 3 dalyse [36]. Taigi Direktyva 2005/36 šiuo atveju turi būti taikoma atsižvelgiant į jos 3 straipsnio 1 dalies a punktą.

44. *Tada* pažymėsiu, kad ieškinyje nurodyta, jog per ikiteisminę stadiją Graikijos valdžios institucijos tvirtino, kad Direktyvos 2005/36 taikymo sritis *apsiriboja „vertimusi“ reglamentuojama profesija*, ir taip darė prielaidą dėl šios direktyvos ir *Direktyvos 2008/52* ryšio. Tokiomis aplinkybėmis Teisingumo Teisme šalys nepaaiškino taip nustatyto šių dviejų teisės aktų „santykio“. Jei atsižvelgdamas į Komisijos pateiktus duomenis teisingai suprantu keliamą problemą, reikia nustatyti, kiek iš Direktyvos 2005/36 išplaukiantis derinimas, atsižvelgiant į Direktyvą 2008/52, apima teisei užsiimti reglamentuojama profesija, kaip antai mediatoriaus profesija Graikijoje, taikomas sąlygas.

33 Iš tiesų Komisijos ieškinyje nurodyta, kad Graikijos valdžios institucijos prieštaravimą šiuo klausimu pateikė atsakyme į pagrįstą nuomonę. Mano nuomone, Graikijos Respublika nepagrindė šio prieštaravimo nei Teisingumo Teismui pateiktame atsiliepime į ieškinį, nei triplike, nei savo žodinėse pastabose, nors reikia pažymėti, kad jos kalboje buvo tikrai užsiminta apie Direktyvą 2008/52, bet pabrėžiant jos ryšį su Direktyva 2006/123, o tai nenagrinėjama šioje išvadoje (žr. šios išvados 31 išnašą). Tačiau per ikiteisminę procedūrą šalys turi galimybę pateikti ir išplėtoti argumentus, kuriuos vėliau pateiks Teisingumo Teismui, jeigu jame bus pareikštas ieškinys dėl įsipareigojimų neįvykdymo (žr., be kita ko, 2018 m. lapkričio 15 d. Teisingumo Teismo pirmininko nutarties *Komisija / Lenkija*, C-619/18, EU:C:2018:910, 24 punktą).

34 Direktyvos 2005/36 3 straipsnio 1 dalies a punkte „reglamentuojamos profesijos“ sąvoka apibrėžiama taip: „tai profesinės veiklos rūšis arba profesinės veiklos rūšių grupė, kuria verčiantis (arba verčiantis vienu iš jos būdų) pagal įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatas tiesiogiai arba netiesiogiai reikalaujama specifinės profesinės kvalifikacijos turėjimo; visų pirma vertimosi būdu laikomas profesinio vardo, kurio naudojimas įstatymais ir kitais teisės aktais leidžiamas tik turintiesiems tam tikrą profesinę kvalifikaciją, naudojimas <…>“.

35 Žr., be kita ko, 2009 m. gruodžio 17 d. Sprendimą *Rubino* (C-586/08, EU:C:2009:801, 24 punktas), 2015 m. spalio 6 d. Sprendimą *Brouillard* (C-298/14, EU:C:2015:652, 36–38 punktai) ir 2017 m. rugsėjo 21 d. Sprendimą *Malta Dental Technologists Association ir Reynaud* (C-125/16, EU:C:2017:707, 34 ir 35 punktai).

36 Tame straipsnyje numatyta, kad kandidatus į mediatorius egzaminuoja vertinimo komisija, kuri turi įgaliojimus prieš išduodant akreditaciją patikrinti, jog jie turi žinių, kompetenciją ir baigė pakankamą profesinį rengimą, kurį organizavo įgaliota įstaiga.

45. Šiuo aspektu primenu, kad pagal Direktyvos 2005/36 1 ir 2 straipsnius ja nustatomos taisyklės, kuriomis vadovaujantis valstybių narių piliečių vienoje ar keliose „kilmės“ valstybėse narėse įgyta profesinė kvalifikacija turi būti pripažinta kitoje „priimančiojoje“ valstybėje narėje, kad atsirastų teisė užsiimti reglamentuojamomis profesijomis, kaip tai suprantama pagal šią direktyvą, arba būtų galima verstis ja pastarosios valstybės teritorijoje [37].

46. Siekiant apibrėžti Direktyvos 2005/36 materialiąją taikymo sritį, dėl atsižvelgimo į Direktyvą 2008/52 reikia pažymėti ne tik tai, kad Graikijos Respublika Teisingumo Teisme neįrodė šio argumento svarbos, bet ir tai, kad, mano nuomone, jis bet kuriuo atveju yra nepagrįstas. Iš tikrųjų, pirma, Direktyvoje 2008/52 visai nėra nuorodų į ankstesnę Direktyvą 2005/36 [38]. Antra, mano žiniomis, Teisingumo Teismas savo jurisprudencijoje niekada nebuvo nustatęs esminio šių dviejų teisės aktų ryšio, bet pažymėjęs, kad jų dalykai labai skiriasi [39]. Be to, skaitydamas potencialiai svarbias [40] Direktyvos 2008/52 nuostatas, kurios iš esmės yra susijusios su mediacijos kokybės užtikrinimu [41], aš nesuprantu, kaip šios nuostatos galėtų turėti įtakos Direktyvos 2005/36 taikymui šioje byloje.

47. Galiausiai, kaip nurodo Komisija, iš suformuotos jurisprudencijos matyti: kadangi teisės užsiimti profesija įgijimo sąlygos nėra suderintos, valstybės narės turi teisę pačios nustatyti žinias ir kvalifikaciją, kurių reikia norint verstis šia profesija, tačiau, įgyvendindamos savo įgaliojimus šioje srityje, taip pat privalo laikytis SESV garantuojamų pagrindinių laisvių [42]. Nagrinėjamu atveju darau išvadą, kad teisės užsiimti mediatoriaus veikla įgijimo sąlygos šiuo metu nėra suderintos Sąjungos lygiu, visų pirma Direktyvos 2008/52 nuostatomis, todėl valstybės narės yra kompetentingos nustatyti šias sąlygas, bet kartu privalo rūpintis, kad šiuo klausimu priimtomis nacionalinėmis nuostatomis nebūtų sudaromos nepagrįstos kliūtys veiksmingai įgyvendinti minėtas laisves.

48. Todėl pritariu Komisijai, jog nėra jokių abejonių ne tik dėl to, kad mediatoriaus profesija Graikijoje yra „reglamentuojama profesija“, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2005/36, bet ir kad ji patenka į šios direktyvos materialiąją taikymo sritį. Todėl reikia nustatyti, ar šiame ieškinyje ginčijamas nacionalinis reglamentavimas atitinka šio teisės akto reikalavimus.

2. Dėl aptariamų nacionalinių nuostatų ir Direktyvos 2005/36 nesuderinamumo

49. Iš *šalių dėl esmės pateiktų argumentų* matyti, jog, Komisijos teigimu, priėmusi ieškinyje nurodytus teisės aktus, konkrečiai – iš dalies pakeistą Ministro įsakymą Nr. 109088, vertinamą kartu su Įstatymu Nr. 3898/2010, Graikijos Respublika ne tik nesilaikė Direktyvos 2005/36 13, 14, 50 straipsnių ir VII priedo, bet ir pažeidė joje įtvirtintą nediskriminavimo principą.

37 Taip pat žr. generalinės advokatės E. Sharpston išvadą byloje *Brouillard* (C-298/14, EU:C:2015:408, 28 punktas).

38 Kitaip nei, pavyzdžiui, 2013 m. gegužės 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2013/11/ES dėl alternatyvaus vartotojų ginčų sprendimo, kuria iš dalies keičiami Reglamentas (EB) Nr. 2006/2004 ir Direktyva 2009/22/EB (Direktyva dėl vartotojų AGS) (OL L 165, 2013, p. 63), 19 konstatuojamoji dalis ir 3 straipsnio 2 dalis. Šiuo klausimu žr. mano išvadą byloje *Menini ir Rampanelli* (C-75/16, EU:C:2017:132, 55 ir paskesni punktai).

39 Primenu, kad Direktyva 2008/52 yra susijusi su tam tikrais mediacijos, t. y. propaguojamo konfliktų neteisminio išsprendimo būdo, aspektais, o Direktyva 2005/36 yra susijusi su profesinės kvalifikacijos pripažinimu, kaip matyti iš šių teisės aktų pavadinimų ir jų 1-ųjų straipsnių, kuriuose apibrėžiamas šių direktyvų dalykas.

40 Atsižvelgiant į Teisingumo Teisme vykusius ginčus dėl Direktyvos 2008/52 ir, beje, Direktyvos 2006/123 ryšio (žr. šios išvados 31 išnašą).

41 Būtent Direktyvos 2008/52 16 konstatuojamoji dalis ir 1 straipsnis, kuriuose nurodomi jos tikslai, 3 straipsnio b punktas, kuriame apibrėžiama sąvoka „mediatorius“, ir 4 straipsnis, susijęs su „mediacijos kokybės užtikrinimu“. Nors 16 konstatuojamojoje dalyje ir 4 straipsnio 2 dalyje valstybės narės raginamos skatinti mediatorių profesinį rengimą, siekiant užtikrinti, kad mediacija būtų kokybiška, vis dėlto minėta direktyva nėra skirta jų profesinei kvalifikacijai reglamentuoti. Žr., be kita ko, Cadiet, L., „Directive nº 2008/52/CE <…>“, *Droit processuel civil de l'Union européenne*, LexisNexis, Paris, 2011, p. 321 ir paskesnius, ypač 850 punktą; Ybarra Bores, A., „The European Union and alternative dispute resolution methods: Directive 2008/52/EC <…>“, *Latest developments in ES private international law*, Intersentia, Cambridge, 2011, p. 175 ir paskesnius, ypač p. 181, taip pat Esplugues, C., „Civil and commercial mediation in the ES after the transposition of Directive 2008/52/EC“, *Civil and commercial mediation in Europe*, II dalis, Intersentia, Cambridge, 2014, p. 485 ir paskesnius, ypač p. 516.

42 Žr., be kita ko, 2009 m. gruodžio 10 d. Sprendimą *Pešla* (C-345/08, EU:C:2009:771, 34 ir paskesni punktai), 2013 m. birželio 27 d. Sprendimą *Nasiopoulos* (C-575/11, EU:C:2013:430, 20 punktas) ir 2015 m. gruodžio 17 d. Sprendimą *X-Steuerberatungsgesellschaft* (C-342/14, EU:C:2015:827, 44 ir paskesni punktai).

50. Graikijos Respublika paneigia šiuos argumentus [43] ir pažymi, kad naujos Įstatymo Nr. 4512/2018 [44] nuostatos labai skiriasi nuo ieškinyje nurodyto reglamentavimo nuostatų, kurios visos buvo panaikintos šiuo įstatymu. Šiuo klausimu primenu, jog dėl anksčiau išdėstytų priežasčių laikausi nuomonės, kad į minėto įstatymo nuostatas neturėtų būti atsižvelgiama per įsipareigojimų neįvykdymo vertinimą, kurį Teisingumo Teismas turės atlikti šioje byloje [45].

51. Taip pat pažymėsiu, kad atsakovė vengia pateikti savo nuomonę dėl ieškinyje nurodyto vėlesnės versijos Graikijos teisės akto suderinamumo su Sąjungos teise, nors reforma, kuria ji grindžia savo argumentus, įsigaliojo pasibaigus Komisijos pagrįstoje nuomonėje nustatytam terminui, todėl šios reformos įgyvendinimas negali būti laikomas tinkamu gynybos pagrindu, kaip tai matyti iš minėtos jurisprudencijos [46]. Be to, atsižvelgiant į tokias procesines aplinkybes, rėmimasis vien naujų nuostatų įtvirtinimu, mano nuomone, veikiau įrodo, kad suėjus atitinkamam terminui nacionalinės teisės aktų sistema iš tikrųjų nebuvo suderinta su Sąjungos teise [47].

52. Bet kuriuo atveju pagal suformuotą jurisprudenciją, net jei atitinkama valstybė narė neginčija įsipareigojimo neįvykdymo, Teisingumo Teismas turi nustatyti, ar buvo inkriminuojamas įsipareigojimų neįvykdymas [48].

53. Šiuo klausimu pažymėsiu, kad, kiek tai susiję su ieškinyje nurodyto Graikijos reglamentavimo nesuderinamumu su Direktyva 2005/36, Komisija pateikia įvairius kaltinimus Graikijos Respublikai dėl to, kad akademinės kvalifikacijos pripažinimo procedūrai, kuri yra privaloma kandidatams į mediatorius, ji taikė *minėtos direktyvos 13, 14, 50 straipsniuose ir VII priede nenumatytus reikalavimus*. Tokie teiginiai, mano nuomone, yra teisingi dėl *toliau nurodytų priežasčių*.

54. Visų pirma, pažymėsiu, kad Graikijoje reglamentuojamai mediatoriaus profesijai [49] netaikomos Direktyvos 2005/36 III antraštinės dalies, susijusios su įsisteigimo laisve, II ir III skyrių nuostatos, todėl jai taikoma bendra rengimo įrodymų pripažinimo sistema, numatyta šios antraštinės dalies I skyriuje, konkrečiai – šios direktyvos 10–14 straipsniuose [50].

55. Minėtos direktyvos 13 straipsnyje įtvirtintos tokio pripažinimo sąlygos. Konkrečiai kalbant, jo 1 dalyje numatyta, kad priimančiosios valstybės narės kompetentinga institucija turi pareiškėjams leisti įgyti teisę užsiimti reglamentuojama profesija ir ja verstis tokiomis pačiomis sąlygomis, kokios taikomos jos piliečiams, jei jie turi kompetenciją patvirtinantį dokumentą arba tos pačios direktyvos 11 straipsnyje nurodytos formalios kvalifikacijos įrodymą, kurį kitos valstybės narės kompetentinga institucija išdavė tuo pačiu tikslu [51].

56. Tiesa, Direktyvos 2005/36 14 straipsnyje taip pat nurodyta, kad pagal jos 13 straipsnį priimančiajai valstybei narei nedraudžiama taikyti asmenims, norintiems įgyti teisę užsiimti reglamentuojama profesija ir ja verstis, „kompensacines priemones“, apimančias adaptacijos laikotarpį arba tinkamumo testą. Vis dėlto minėtame 14 straipsnyje ši galimybė apribojama jo 1 dalyje išvardytais atvejais;

43 Savo atsiliepime į ieškinį, triplike ir žodinėse pastabose.

44 Dėl šių naujų nuostatų turinio žr. šios išvados 13–17 ir 30 punktus.

45 Žr. šios išvados 34 ir paskesnius punktus.

46 Taip pat žr. šios išvados 34 ir paskesnius punktus.

47 Pagal analogiją žr., be kita ko, 2016 m. kovo 10 d. Sprendimą *Komisija / Ispanija* (C-38/15, nepaskelbtas Rink., EU:C:2016:156, 33 ir 34 punktai), taip pat 2016 m. lapkričio 10 d. Sprendimą *Komisija / Graikija* (C-504/14, EU:C:2016:847, 144 punktas).

48 Žr., be kita ko, 2014 m. liepos 17 d. Sprendimą *Komisija / Graikija* (C-600/12, nepaskelbtas Rink, EU:C:2014:2086, 46 punktas), 2017 m. rugsėjo 14 d. Sprendimą *Komisija / Graikija* (C-320/15, EU:C:2017:678, 21 punktas) ir 2018 m. kovo 15 d. Sprendimą *Komisija / Čekijos Respublika* (C-575/16, nepaskelbtas Rink., EU:C:2018:186, 105 punktas).

49 Šiuo klausimu žr. šios išvados 42 ir paskesnius punktus.

50 Taip pat žr. 2017 m. rugsėjo 21 d. Sprendimą *Malta Dental Technologists Association ir Reynaud* (C-125/16, EU:C:2017:707, 38 punktas).

51 Atkreiptinas dėmesys į tai, kad šio 13 straipsnio 2 dalyje numatyta ypatinga situacija, kai pareiškėjai aptariama profesija vertėsi kitoje valstybėje narėje, kuri jos nereglamentuoja.

konkrečiai šios dalies a punkte kalbama apie atvejį, kai „pareiškėjo baigtas rengimas apima iš esmės skirtingus dalykus nei tie, kurie nurodyti formalios kvalifikacijos įrodyme, kurio reikalauja priimančioji valstybė narė“ [52]. Jo 4 dalyje apibrėžiama sąvoka „iš esmės skirtingi dalykai“ [53], o 5 dalyje reikalaujama, kad minėta galimybe būtų naudojamasi laikantis proporcingumo principo [54].

57. Be to, manau, jog minėtos direktyvos 50 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad priimančiosios valstybės narės kompetentinga institucija gali reikalauti tik šio teisės akto VII priede išvardytų dokumentų ir pažymėjimų. Šio priedo 1 punkto b ir c papunkčiuose nurodyta, kad šiose nuostatose nustatytomis sąlygomis gali būti paprašyta pateikti jame minėtus patvirtinamuosius dokumentus.

58. Tačiau *nagrinėjamu atveju* iš dalies pakeisto Ministro įsakymo Nr. 109088 nuostatų, aiškinamų kartu su Įstatymo Nr. 3898/2010 nuostatomis, taikymo sritis yra platesnė nei minėtose Direktyvos 2005/36 nuostatose numatytų taisyklių.

59. *Pirma*, aptariamam pripažinimui taikomi *reikalavimai dėl reikalaujamų pažymėjimų turinio*, kurie, mano nuomone, neatitinka minėtoje direktyvoje įtvirtintos sistemos.

60. Iš tiesų iš dalies pakeisto Ministro įsakymo Nr. 109088 vienintelio straipsnio A skyriaus 2 dalies c punkte yra išvardyti duomenys, kurie turi būti pažymėjimuose, kuriuos kandidatai į mediatorius privalo pateikti Graikijos akreditavimo komisijai [55]; tarp jų išskirsiu duomenis [56], kurie neatitinka Sąjungos teisės aktų leidėjo nustatytų taisyklių, nes remiantis jais negalima proporcingai įvertinti suinteresuotųjų asmenų baigto profesinio rengimo turinio, priešingai nei apibrėžtais vertinimo kriterijais, kurie, mano nuomone, išplaukia iš Direktyvos 2005/36 14 straipsnio, 50 straipsnio 1 dalies ir VII priedo 1 punkto [57].

61. Be to, kaip tvirtina Komisija, iš Teisingumo Teismo suformuotos jurisprudencijos dėl SESV 45 straipsnyje garantuojamo laisvo asmenų judėjimo matyti, kad užsienyje įgyto diplomo lygiavertiškumo vertinimas turi būti atliekamas atsižvelgiant tik į teorinių žinių ir kvalifikacijos, kurią šio pažymėjimo savininkas tariamai įgijo, lygį, į studijų ir su ja susijusios parengiamosios praktikos pobūdį ir trukmę [58].

62. *Antra*, pagal aptariamą Graikijos reglamentavimą kvalifikacijų pripažinimas yra susietas su *kompensacinėmis priemonėmis*, taikomomis kai kuriems kandidatams į mediatorius *iš anksto nevertinant*, ar yra tariamų *esminių skirtumų*, palyginti su nacionaliniu profesiniu rengimu, nors tokio įvertinimo būtinybė, mano ir Komisijos nuomone, išplaukia iš Direktyvos 2005/36 14 straipsnio, konkrečiai – iš minėtų jo 1, 4 ir 5 dalių nuostatų.

52 Pažymėsiu, kad minėtos 1 dalies b punkte taip pat nurodytas „iš esmės skirtingų dalykų“ kriterijus.

53 Tai „dalykai, kurių įgytos žinios, įgūdžiai ir kompetencijos yra būtini, norint užsiimti atitinkama profesija, ir kuriais atvykusiojo rengimas *iš esmės skiriasi savo turiniu* nuo priimančiojoje valstybėje narėje reikalaujamo rengimo“ (išskirta mano).

54 Tai patvirtina šios direktyvos 15 konstatuojamoji dalis, pagal kurią „[n]esant būtiniausių rengimo reikalavimų dėl galimybės užsiimti bendrosios sistemos reglamentuojama profesija suderinimo, priimančiosioms valstybėms narėms turėtų būti galima įvesti kompensavimo priemonę. Ši priemonė turėtų būti proporcinga ir, svarbiausia, atsižvelgti į pareiškėjo profesinę patirtį. Patirtis rodo, kad reikalavimas atvykusiajam pasirinkti tarp tinkamumo testo ar adaptacijos laikotarpio suteikia pakankamus saugiklius dėl pastarojo kvalifikacijos lygio, todėl bet koks nukrypimas nuo tokio pasirinkimo suteikimo kiekvienu atveju turėtų būti pagrįstas privalomu bendrų interesų reikalavimu“.

55 Pagal šį c punktą kandidatai į mediatorius, be kitų patvirtinamųjų dokumentų, turi pateikti „Įstatymo Nr. 3898/2010 6 straipsnio 1 dalyje numatytą profesinio rengimo įstaigos pažymėjimą, skirtą mediatorių akreditavimo komisijai ir patvirtinantį“: „aa) bendrą profesinio rengimo valandų skaičių“, „bb) išklausytus dalykus“, „cc) profesinio rengimo vietą“ (pastebėtina, kad Komisijos ieškinyje šioje vietoje kartais turbūt klaidingai užsimenama apie „mokymo metodą“), „dd) dalyvių skaičių“, „ee) mokytojų skaičių ir kvalifikaciją“ ir „ff) kandidatų egzaminavimo ir vertinimo procedūrą ir šių procedūrų vientisumą užtikrinančias sąlygas“.

56 Kalbant konkrečiau, keturių rūšių informacija, reikalaujama ankstesnėje išnašoje cituotuose c, cc-ff punktuose, kurie aiškiai paminėti Komisijos ieškinyje.

57 Dėl šioms nuostatoms būdingų kriterijų žr. konkrečiai Pertek, J., „Consolidation de l'acquis des systèmes de reconnaissance des diplômes par la directive 2005/36 du 7 septembre 2005“, *Revue du marché commun et de l'Union européenne*, 2008, p. 126–127, ir Berthoud, F., *La reconnaissance des qualifications professionnelles – Union européenne et Suisse-Union européenne*, Dossiers de droit européen, Nr. 30, Schulthess, Genève, 2016, p. 306–334.

58 Žr., be kita ko, 2009 m. gruodžio 10 d. Sprendimą *Peśla* (C-345/08, EU:C:2009:771, 39 punktas) ir 2015 m. spalio 6 d. Sprendimą *Brouillard* (C-298/14, EU:C:2015:652, 55 punktas).

63. Iš tiesų, iš dalies pakeisto Ministro įsakymo Nr. 109088 vienintelio straipsnio A skyriaus 5 dalyje numatyta, kad pripažindama užsienyje gauto arba pripažintos užsienio profesinio rengimo įstaigos baigus Graikijoje organizuotus kursus išduoto akreditavimo pažymėjimo lygiavertiškumą Graikijos mediatorių akreditavimo komisija turi galimybę pripažinti šį lygiavertiškumą sąlygomis, kurios, manau, neatitinka Direktyvoje 2005/36 numatytų kriterijų rūšių ir viršija diskreciją, kuri pagal šią direktyvą paliekama šioje srityje valstybių narių kompetentingoms institucijoms [59]. Iš esmės manau, kad remiantis šiomis sąlygomis negalima iš anksto nustatyti, kad suinteresuotojo asmens baigtas profesinis rengimas susijęs su dalykais, kurie iš esmės skiriasi nuo dalykų, nurodytų priimančiojoje valstybėje narėje reikalaujamame formalios kvalifikacijos įrodyme, todėl spragoms užpildyti skirta kompensacinė priemonė yra objektyviai būtina, kaip tai numatyta šios direktyvos 14 straipsnyje.

64. *Trečia*, Komisija teigia, kad tame pačiame teisės akte Graikijos Respublika taip pat pažeidė *nediskriminavimo principą*, nes paliko galioti nacionalines nuostatas, pagal kurias prašantys mediatoriaus akreditacijos asmenys, gavę užsienio profesinio rengimo įstaigos išduotą akreditacijos pažymėjimą [60], turi įrodyti, kad bent tris kartus dalyvavo mediacijos procedūrose, nors toks reikalavimas netaikomas asmenims, kurie akreditacijos pažymėjimą gavo iš Graikijos profesinio rengimo įstaigos.

65. Pritariu tokiai nuomonei ir manau, kad šis trečiasis kaltinimas sutampa su minėtu antruoju, nes taip pat yra susijęs su iš dalies pakeisto Ministro įsakymo Nr. 109088 vienintelio straipsnio A skyriaus 5 dalies turiniu (šis turinys jau buvo išnagrinėtas atsižvelgiant į Direktyvą 2005/36), o šioje direktyvoje, manau, savaime yra numatytas bet kokio diskriminacinio profesinės kvalifikacijos pripažinimo kriterijaus draudimas [61].

66. *Galiausiai*, pritariu Komisijai ir pažymiu, kad *Graikijos Respublikos* per ikiteisminę procedūrą *šiuo klausimu pateikti argumentai* nėra reikšmingi. Kalbant konkrečiau, pagal Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją [62] nesvarbu, kad pagal administracinę praktiką tam tikrais atvejais galbūt leidžiama netaikyti Direktyvos 2005/36 neatitinkančių Graikijos teisės aktų nuostatų, be kita ko, minėtos patirties reikalaujančių nuostatų [63].

67. Todėl manau, kad Komisija pakankamai įrodė įsipareigojimų neįvykdymą, kuris inkriminuojamas Graikijos Respublikai remiantis Direktyva 2005/36, kiek tai susiję su iš dalies pakeistu Ministro įsakymu Nr. 109088, vertinamu kartu su Įstatymu Nr. 3898/2010.

59 Minėtos 5 dalies pirmoje pastraipoje reikalaujama, kad „suinteresuotasis asmuo įrod[ytų], kad *bent tris kartus dalyvavo mediacijos procedūrose* kaip mediatorius, mediatoriaus padėjėjas arba vienos iš šalių konsultantas“, ir priduriama, kad „[ši] [k]omisija, *pasinaudodama savo diskrecija*, gali paprašyti suinteresuotojo asmens išlaikyti *papildomą egzaminą*“. Jos antroje pastraipoje leidžiama nereikalauti, kad suinteresuotasis asmuo įrodytų turintis tokios patirties, jei „iš visų <…> bylos dokumentų aiškiai matyti, kad jis yra baigęs tęstinio profesinio rengimo kursą ir *nuolat verčiasi mediacijos veikla, o šis pažymėjimas buvo gautas ne vėliau kaip 2012 m. gruodžio 31 d.*“ (išskirta mano).

60 Kalbant konkrečiau, užsienyje gautas arba pripažintos užsienio profesinio rengimo įstaigos baigus Graikijoje organizuotus kursus išduotas akreditavimo pažymėjimas.

61 Konkrečiai iš Direktyvos 2005/36 13 straipsnio matyti, kad valstybės narės kompetentinga institucija turi suteikti teisę užsiimti reglamentuojama profesija, pavyzdžiui, mediatoriaus, „tokiomis pačiomis sąlygomis, kokios taikomos jos piliečiams“. Tačiau ginčijamos iš dalies pakeisto Ministro įsakymo Nr. 109088 nuostatos kitų valstybių narių piliečiams iš esmės gali daryti didesnį poveikį nei savo šalies piliečiams, todėl kyla pavojus, kad pastarųjų padėtis bus nepalankesnė, taigi jie bus netiesiogiai diskriminuojami.

62 Iš tikrųjų, jei valstybės narės valdžios institucijos praktikoje netaiko Sąjungos teisei prieštaraujančios nacionalinės nuostatos, teisinio saugumo principas vis dėlto reikalauja, kad ši nuostata būtų oficialiai pakeista (žr., be kita ko, 1997 m. kovo 13 d. Sprendimo *Komisija / Prancūzija*, C-197/96, EU:C:1997:155, 14 punktą, 2007 m. liepos 5 d. Sprendimo *Komisija / Belgija*, C-522/04, EU:C:2007:405, 70 punktą ir 2013 m. spalio 24 d. Sprendimo *Komisija / Ispanija*, C-151/12, EU:C:2013:690, 26 ir 36 punktus).

63 Komisija pažymi, kad Graikijos institucijoms suteikta galimybė netaikyti patirties kriterijaus yra ribota, nes susijusi tik su suinteresuotaisiais asmenimis, gavusiais mediatoriaus akreditacijos pažymėjimą ne vėliau kaip 2012 m. gruodžio 31 d. (žr. iš dalies pakeisto Ministro įsakymo Nr. 109088 vienintelio straipsnio A skyriaus 5 dalies antros pastraipos antrą sakinį ir 2012 m. iš dalies pakeisto Įstatymo Nr. 3898/2010 14 straipsnio 2 dalį).

V. Išvada

68. Atsižvelgdamas į išdėstytus argumentus ir nenagrinėdamas kitų šioje byloje suformuluotų kaltinimų, siūlau Teisingumo Teismui nuspręsti, kad:

Nustačiusi akademinių kvalifikacijų pripažinimo procedūrai papildomus reikalavimus dėl reikalaujamų pažymėjimų turinio ir kompensacines priemones, prieš tai neįvertinus, ar yra potencialių esminių skirtumų, palyginti su nacionaliniu profesiniu rengimu, Graikijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal 2005 m. rugsėjo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2005/36/EB dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo 13, 14 ir 50 straipsnius ir VII priedą.